

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра кримінології та інформаційних технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Перший проректор НАВС
полковник поліції**

Станіслав ГУСАРЄВ

.2024

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ**

Статус дисципліни: вибіркова
Рівень вищої освіти: другий
Ступінь вищої освіти: магістр
Галузь знань: (08) «Право»
Спеціальність (081) «Право»
Освітня програма: Право (поліцейські)
Форми здобуття вищої освіти: денна
Мова викладання: українська
Форма підсумкового контролю: залік

Київ – 2024 рік

РОЗРОБНИКИ:

Юрій ЛЕВЧЕНКО – т.в.о. завідувача кафедри, кандидат юридичних наук, професор;
 Віта ІВАЩЕНКО – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент;
 Альона ЛИСЕНКО – викладач кафедри.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри кримінології та інформаційних технологій
 Протокол від 05.09.2024 року, № 1

Т.в.о. завідувача кафедри кримінології та інформаційних технологій
 полковник поліції

 Юрій ЛЕВЧЕНКО

Схвалено науково-методичною радою НАВС
 Протокол від 20.09.2024 року, № 8

Голова науково-методичної ради _____

 Станіслав ГУСАРЄВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
 (потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
 від ____ 202_ № __

протокол науково-методичної ради
 від ____ 202_ № __

Т.в.о. завідувача кафедри
Юрій ЛЕВЧЕНКО

Голова НМР
Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
 (потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
 від ____ 202_ № __

протокол науково-методичної ради
 від ____ 202_ № __

Т.в.о. завідувача кафедри
Юрій ЛЕВЧЕНКО

Голова НМР
Станіслав ГУСАРЄВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
 (потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
 від ____ 202_ № __

протокол науково-методичної ради
 від ____ 202_ № __

Т.в.о. завідувача кафедри
Юрій ЛЕВЧЕНКО

Голова НМР
Станіслав ГУСАРЄВ

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є злочинність, її стан, рівень, структура, динаміка, територіальна розповсюдженість (географія); характеристика окремих видів кримінальних правопорушень, виділених за певними кримінально-правовими та кримінологічними ознаками – родовим об'єктом посягання, характером злочинних дій, складом кримінального правопорушення, обставинами його вчинення (місце, час, спосіб тощо), формою вини, особливостями суб'єкту вчинення кримінального правопорушення (стать, вік, професія, наявність попереднього злочинного досвіду тощо); особа злочинця – розподіл осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, за соціально-демографічними та кримінологічними ознаками (стать, вік, соціальний стан, сімейний стан, рівень освіти тощо); аналіз стану і тенденцій віктимізації; причини та умови (фактори) економічного, соціального, демографічного, політико-правового, соціально-психологічного характеру, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень; прогнозування та планування злочинності в цілому та окремих видів кримінальних правопорушень.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Аналіз та прогнозування злочинності» є сприяття становленню сучасного кваліфікованого фахівця-правоохоронця; формування умінь та компетенцій для забезпечення ефективного аналізу і прогнозу злочинності з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також з обов'язковим дотриманням усіх вимог методології аналізу та прогнозу злочинності, а також надбання у них відповідних професійних компетенцій щодо правильного застосування отриманих знань та правових норм при вирішенні конкретних завдань та підготовка до практичної діяльності висококваліфікованих спеціалістів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Аналіз та прогнозування злочинності» є оволодіння здобувачами вищої освіти навичок самостійної аналітичної роботи, формування системи теоретичних та практичних знань з питань вимог аналізу та прогнозу злочинності, набуття основних професійних компетенцій з аналітичної діяльності та застосування в практичній роботі.

Пререквізити:

Право Європейського Союзу, юридична компаративістика, міжнародне кримінальне право, актуальні проблеми застосування кримінального законодавства України

Постреквізити

Практика Європейського суду з прав людини, міжнародні стандарти застосування заходів забезпечення кримінального провадження, кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм

Компетентності відповідно до другого (магістерський) рівня вищої освіти зі спеціальності 081 «Право»

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності (фахові)	<p>СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.</p> <p>СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.</p> <p>СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p>
---	--

Здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня зі спеціальності зі спеціальності 081 «Право» повинні продемонструвати такі результати навчання:

РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:
знати:

- правову основу організації аналізу та прогнозу злочинності;
- поняття та види аналізу та прогнозу злочинності ;основні методи побудови кримінологічних прогнозів для подальшого запобігання та профілактики, злочинності;
- науково обґрунтовані і концептуально оформлені ідеї та погляди науковців на проблемні питання аналізу та прогнозування злочинності;
- сучасні методи дослідження і аналізу актуальних питань кримінально-правової політики України;
- сучасний стан та тенденції злочинності в Україні та світі;
- основні методи здійснення кримінологічного аналізу та прогнозу злочинності в Україні, причин та умов, котрі зумовлюють вчинення кримінальних правопорушень;
- стан та територіальні відмінності злочинності та прогноз криміногенної ситуації, що складається в Україні.

вміти:

- використовувати знання із кримінологічної оцінки та організаційно-правового забезпечення аналізу та прогнозу злочинності для вирішення професійних завдань;
- орієнтуватися в системі законодавства щодо організації ведення обліків у правоохоронних органах;
- взаємодіяти з органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськістю у розробці прогнозів криміногенної ситуації;
- надавати допомогу та консультації працівникам правоохоронних органів з практичних питань аналізу та прогнозу злочинності;
- контролювати виконання вимог здійснення аналізу і прогнозу злочинності;
- самостійно визначати пріоритетні напрями діяльності підрозділів поліції при подальшому плануванні заходів запобігання кримінальним правопорушенням.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання (д/б)	заочна форма навчання
	Рік підготовки	
	2	
Загальна кількість годин – 90 (для денної форми навчання)	Семестр	
	3	
	Лекції	
	10 год.	
	Семінарські	
	10 год.	
	Практичні	
	10 год.	
	Самостійна робота	
	60 год.	
	Вид контролю	
	залік	

3. Структура залікового кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		Л	сем.	П	с. р.		л	сем.	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Поняття та предмет кримінологічного аналізу злочинності	14	2	2	2	8	17		2		15
Тема 2. Кримінологічний аналіз стану та тенденцій злочинності в Україні	22	2	2	2	16	17		2		15
Тема 3. Кримінологічний аналіз особи злочинця	18	2	2	2	12	17			2	15
Тема 4. Кримінологічний аналіз детермінант злочинності	18	2	2	2	12	17			2	15
Тема 5. Кримінологічне прогнозування та підготовка планів і програм запобігання кримінальним правопорушенням	18	2	2	2	12	22			2	20
	Залік									
Усього годин	90	10	10	10	60	90		4	6	80

4. Плани семінарських та практичних занять

Загальні методичні поради:

Здобувачам вищої освіти в робочих зошитах пропонується розглянути та вирішити практичні ситуації та виконати завдання. Оформлення повинно містити розгорнуту обґрунтовану відповідь з обов'язковим посиланням на нормативно-правові джерела.

Перевіряється викладачем під час проведення практичних занять.

Тема 1. Поняття та предмет кримінологічного аналізу злочинності

Навчальний час – 4 год.

Завдання до семінарського заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Поняття, значення та мета аналізу злочинності
2. Предмет і види аналізу злочинності
3. Загальні методичні рекомендації щодо здійснення аналізу злочинності
4. Структура та зміст програми кримінологічного аналізу (дослідження) злочинності

Завдання до практичного заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Порівняльний аналіз злочинності в історичному аспекті в порівнянні з іншими країнами світу.
2. Визначення видів аналізу злочинності на власних прикладах.

Вирішення ситуативних завдань.

Ситуація 1.

Визначте вид аналізу злочинності у наведених нижче дослідженнях:

- кримінологічне вивчення стану злочинності у сфері охорони рослинного світу в Україні протягом останніх десяти років;
- стан і тенденції фальшивомонетництва в Україні протягом останніх п'яти років 010-2011 років;
- стан вуличної злочинності у м. Києві за серпень поточного року р.;
- порівняльний аналіз економічної злочинності у країнах Євросоюзу.

Ситуація 2.

Охарактеризуйте вид аналіз злочинності як етап та як метод кримінологічного дослідження. Перелічіть методичні рекомендації щодо побудови таблиць при аналізі злочинності. На конкретних прикладах з'ясуйте типові помилки при побудові таблиць.

Ситуація 3.

Наведіть положення, що ілюструють значення аналізу злочинності у діяльності правоохоронних органів України.

Ситуація 4.

Як відомо, перші аналітичні дослідження статистичних даних щодо засуджених злочинців дозволили дійти до висновку, що розподіл засуджених злочинців за видом посягання, статтю, віком, соціальним станом та іншими ознаками є достатньо стабільним. Поясніть чому, на Ваш погляд, мають місце такі закономірності.

Ситуація 5

Назвіть та коротко охарактеризуйте чинники, що поряд з аналізом і прогнозом злочинності визначають успішність запобіжної діяльності. Проілюструйте наведені положення конкретними прикладами.

Тема 2. Кримінологічний аналіз стану та тенденцій злочинності в Україні

Навчальний час – 4 год.

Завдання до семінарського заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Оцінка стану злочинності за допомогою абсолютних та відносних показників.
2. Визначення показників інтенсивності злочинності: методика розрахунку коефіцієнтів: злочинності, кримінальної активності; судимості; віктимізації.
3. Динаміка злочинності.
4. Методика розрахунку відносних показників динаміки.
5. Структура злочинності, методика розрахунку її показників.
6. Визначення індексу суспільної небезпечності злочинності.
7. Показники латентності злочинності та методика оцінки її рівня

Завдання до практичного заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Кримінологічний зміст оцінки територіальної розповсюдженості злочинності.

Вирішення ситуативних завдань.

Ситуація 1.

В місті А протягом року зареєстровано 1080 злочинів. Його населення складає 410 тис. осіб, з них засуджено за цей рік 245 осіб. В місті Б за той же період зареєстровано 990 злочинів. Населення тут – 395 тис. осіб, з яких засуджено за цей рік 220 осіб. Обчисліть коефіцієнт злочинності та судимості з розрахунку на 10 тис. населення в кожному місті, з'ясувавши, в якому він вище.

Ситуація 2.

Виходячи з приведених нижче даних обрахувати показники структури і коефіцієнти злочинності (на 10 тис. осіб всього населення). Побудуйте секторну діаграму, що відбиває структуру злочинності.

Всього населення – 1789940.

- Крадіжки чужого майна – 7836;
- Грабежі та розбої – 2164;
- Вбивства – 142;
- Тілесні ушкодження – 2714;
- Хуліганство – 918;
- Кримінальні правопорушення в сфері господарської діяльності – 3095;
- Інші кримінальні правопорушення – 1088.

Ситуація 3.

За наведеними даними розрахуйте базисні і ланцюгові показники динаміки: абсолютний приріст, темп зростання, процент приросту, абсолютне значення одного процента приросту. Обчисліть середній рівень ряду динаміки, середній абсолютний приріст. Зробіть висновки.

Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Відсоток розкриття кримінальних правопорушень, %	70,1	68,3	75,6	78,1	80,1

Ситуація 4.

За наведеними даними зобразіть структуру злочинності за тяжкістю кримінальних правопорушень. Для цього побудуйте стовпчикову і секторну діаграми.

Кількість кримінальних правопорушень, всього	у тому числі			
	особливо тяжких	тяжких	нетяжких	кримінальних проступків
13712	495	6994	4692	1531

Ситуація 5.

У регіоні А протягом року зареєстровано 40 умисних вбивств (разом із замахами), 82 умисних тяжких тілесних ушкодження та 15800 інших злочинів по лінії карного розшуку, що реєструються по лінії карного розшуку. В регіоні Б за той же час - відповідно 33 вбивств, 100 умисних тяжких тілесних ушкоджень та 3200 інших злочинів по лінії карного розшуку.

Визначте найбільш високий рівень латентності кримінальних правопорушень (при умові, що регіон А і Б мають майже однаковий соціально-економічний розвиток)? Зробіть розрахунки злочинності та методику оцінки її рівня.

Тема 3. Кримінологічний аналіз особи злочинця

Навчальний час – 4 год.

Завдання до семінарського заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Поняття та інформаційна основа кримінологічного аналізу особи злочинця.
2. Структура особи злочинця та її значення для кримінологічного аналізу особи злочинця.
3. Методика кримінологічного аналізу особи злочинця за соціально-демографічними ознаками.
4. Методика кримінологічного аналізу особи злочинця за кримінально-правовими ознаками.
5. Алгоритм вивчення особистості злочинців стосовно ситуацій індивідуально-профілактичної роботи.

Завдання до практичного заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Зробіть аналіз особи злочинця у формі порівняльної таблиці.
2. Сформулюйте соціально-демографічні ознаки в письмовому вигляді.
3. Визначте співвідношення соціально-демографічних та кримінально-правових ознак особи злочинця.

Вирішення ситуативних завдань.

Ситуація 1.

В Україні особи, які вчинили кримінальні правопорушення, характеризувались за віковими ознаками таким чином:

	Виявлено осіб, які вчинили злочини	14-15 років	16-17 років	18-28 років	29-39 років	40-54 років	55-59 років	60 років і більше
Всього осіб	226385	4251	9700	86697	67748	45412	6741	5836

Виходячи з приведених нижче даних обрахувати показники структури виявлених осіб за віком. Визначте найбільш кримінально активну вікову категорію. Результати відобразити в табличному та графічному вигляді.

Ситуація 2.

В Україні жінки, які вчинили кримінальні правопорушення, характеризувались за віковими ознаками таким чином:

14-15 років	16-17 років	18-24 років	25-28 років	29-39 років	40-49 років	50-59 років	60 років і більше
388	791	4398	3378	8177	5889	3885	2159

Визначте найбільш кримінально активну вікову категорію.

Ситуація 3.

Ознайомтеся зі статистичною картою на особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, і виходячи з передбачених в ній даних, які становлять кримінологічну характеристику осіб, що вчинили кримінальне правопорушення, класифікуйте їх стосовно до структури особистості злочинців. Які блоки характеристик мають місце в зазначеній формі картки?

Ситуація 4

Вивчаючи особистість неповнолітніх правопорушників, дослідники встановили, що близько 20 % із них виховувались у неповних сім'ях (без одного чи двох батьків). Чи достатньо цих даних для висновку про те, що неповна сім'я є одним із криміногенних факторів формування особи злочинця? Що являє собою контрольна група і яким вимогам вона повинна відповідати за таких умов?

Ситуація 5

У Бостоні (США) Шелдон і Елеонора Глюк провели порівняльне обстеження 500 підлітків-рецидивістів і 500 законослухняних молодих людей, виявивши при цьому характерні риси злочинців в експериментальній делінквентній групі. Який метод був використаний американськими вченими-кримінологами? Що становить зміст цього методу?

Тема 4. Кримінологічний аналіз детермінант злочинності

Навчальний час – 4 год.

Завдання до семінарського заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Поняття причин та умов злочинності в кримінології.
2. Причиново наслідковий зв'язок.
3. Класифікація причин та умов злочинності.
4. Причини та умови злочинності в Україні на сучасному етапі.

Завдання до практичного заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Зробіть аналіз причин та умов злочинності в кримінології на прикладі продемонструйте їх.
 2. Сформулюйте причинно-наслідковий зв'язок умов злочинності в письмовому вигляді.
 3. Визначте співвідношення причин та умови злочинності в Україні на сучасному етапі.
- Вирішення ситуативних завдань.

Ситуація 1.

Проранжуйте за значимістю нижче перераховані фактори злочинності й аргументуйте свою позицію:

- 1) відступ від норм соціальної справедливості в різних сферах громадського життя;
- 2) загострення міжнаціональних відносин;
- 3) негативний вплив «масової культури» через засоби масової інформації;
- 4) зміни кримінального законодавства і правозастосовчої практики;
- 5) посилення міграційних процесів;
- 6) зміна статеві-вікового складу населення;
- 7) зміна форм і відносин власності;
- 8) знецінювання грошових нагромаджень населення, інфляція;
- 9) ефективність правоохоронної діяльності, що виявляється в показниках злочинів, що розкриваються;
- 10) зміна рівня споживання алкоголю;
- 11) ріст психологічних навантажень, конфліктних і стресових ситуацій;
- 12) ослаблення сімейних зв'язків, ріст числа розводів;
- 13) посилення соціальної й іншої нерівності між людьми;
- 15) розширення міждержавних зв'язків, ділових і туристських контактів;
- 16) зміна структури і характеру виробництва в місті, масове безробіття, нестача кваліфікованих працівників.

Ситуація 2.

Визначите, які з перерахованих у завданні 1 обставини мають об'єктивний, суб'єктивний чи об'єктивно-суб'єктивний характер.

Ситуація 3.

Поясніть, яким чином обставини, що перераховані в завданні 1, впливають на злочинність у цілому, на окремі її структурні частини і здійснення конкретних кримінальних правопорушень.

Ситуація 4.

Наведіть приклади причин за рівнем функціонування, змістом, сутністю, природою, за джерелом виникнення, а також за часовою та просторовою належністю.

Ситуація 5.

Які фактори відіграють вирішальну роль в тенденції зростання злочинності в Україні на сучасному етапі?

Ситуація 6.

Що є первинним причини чи умови? Поясніть та обґрунтуйте свою точку зору з наведенням відповідних прикладів (ситуацій).

Тема 5. Кримінологічне прогнозування та підготовка планів і програм запобігання кримінальним правопорушенням

Навчальний час – 4 год.

Завдання до семінарського заняття:

Вирішення та обговорення питань:

1. Поняття кримінологічного прогнозування та його значення.
2. Класифікація кримінологічного прогнозування.
3. Методика розробки прогнозів криміногенної ситуації.

- 4.Методи кримінологічного прогнозування.
- 5.Поняття кримінологічного планування та його значення.
- 6.Класифікація планів та програм запобігання злочинності.
- 7.Методика розробки планів та програм запобігання злочинності.
- 8.Основні розділи плану та програм запобігання злочинності.
- 9.Характеристика основних методів планування.

Завдання до практичного заняття:

Вирішення та обговорення питань:

- 1.Зробіть аналіз кримінологічного прогнозування та на прикладі продемонструйте його значення.
- 2.Сформулюйте класифікацію кримінологічного прогнозування в письмовому вигляді.
- 3.Визначте співвідношення методів кримінологічного прогнозування.
- 4.Сформулюйте класифікацію планів та програм в письмовому вигляді.
- 5.Визначте основні методи планування на власних прикладах.

Вирішення ситуативних завдань.

Ситуація 1.

Групі вчених і практичних працівників було доручено підготувати довгостроковий прогноз про злочинність в області. У їх розпорядження надавалися такі дані:

- 1) статистичні дані та результати вибірових досліджень не менш ніж за 5 попередніх років, що характеризують стан і тенденції соціальних процесів, які стали інтенсивно впливати на злочинність;
- 2) статистичні дані і результати вибірових досліджень, які характеризують рівень, структуру і динаміку злочинності не менш ніж за 5 попередніх років в цілому, а також за видами, за контингентами злочинців, за територіальним розподілом, за об'єктом посягання, за мотивацією і способами і т.д.;
- 3) статистичні дані, які характеризують обсяг, структуру, тенденції практики застосування заходів профілактики і кримінально-правових заходів за той же період;
- 4) проект даних про передбачувані на прогнозований період зміни, які відбулися за 5 попередніх років, у правовому регулюванні, організації і ресурсному забезпеченні протидії злочинності та їх впливом на стан злочинності;
- 5) аналіз даних про нові види кримінальних правопорушень, нові форми та способи злочинних дій.

Яким методом прогнозування у даному випадку слід користуватися? Чи достатньо цих матеріалів для побудови кримінологічного прогнозу?

Ситуація 2.

Індивідуальне прогнозування повинно виходити з психології особи та її минулої діяльності. Здійснювати індивідуальне прогнозування злочинної поведінки можна лише щодо осіб, які в минулому вже вчинили злочини або припускалися антигромадської поведінки. Роль індивідуального прогнозування полягає саме в тому, щоб із зазначеного контингенту осіб визначити тих, до яких необхідно вживати індивідуальні запобіжні заходи з метою недопущення вчинення ними злочинів у майбутньому.

Визначте, на основі яких даних можна здійснити індивідуальне прогнозування, які методи прогнозування при цьому слід застосовувати.

Ситуація 3.

Планування є однією з форм координації запобіжної діяльності як в окремому регіоні, так і в державі загалом. Базою кримінологічного планування є прогноз, дані про злочинність, процеси, що впливають на неї і стан боротьби з нею. При цьому спеціалісти оцінюють існуючі можливості впливу на прогнозовані несприятливі тенденції злочинності і закладають у план (програму) відповідні заходи, прагнучи зруйнувати чи пом'якшити їх і, навпаки, стимулювати позитивні для суспільства тенденції.

Для правильного та ефективного складання плану профілактики злочинності, визначте основні етапи кримінологічного планування. Покажіть, на якому етапі планування використовується кримінологічний прогноз.

Ситуація 4.

Яку роль і значення має кримінологічне планування у вивченні злочинності і практичній діяльності по її запобіганню. Яка різниця в строках між поточним плануванням і короткостроковим прогнозом?

Ситуація 5.

У місті А. планується провести в найближчі 2-3 року великий міжнародний спортивний захід. Визначте, які види кримінологічних прогнозів варто виконати, щоб бути готовим до можливих ускладнень криміногенної ситуації.

Ситуація 6.

Дайте аргументовану відповідь на питання. Яких фахівців варто запросити як експертів для складання прогнозів злочинності неповнолітніх у масштабах країни, міста, району? Яку назву має цей метод прогнозування?

Ситуація 7.

Визначте, яку інформацію необхідно зібрати для складання прогнозу поведінки осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі після відбування покарання за вбивства та зґвалтування.

Ситуація 8.

Об'єктом кримінологічного дослідження обрано крупне промислове підприємство. До його проведення притягнуто представників правоохоронних органів, профспілковий актив, громадськість підприємства.

Складіть схему плану-програми наступного вивчення злочинності на окремому об'єкті.

Ситуація 9.

Чи можливо стверджувати, що є метою кримінологічного дослідження на окремому об'єкті вивчення причин і умов учинення злочинів робітниками даного об'єкта; узагальнення найбільш ефективних форм і методів боротьби зі злочинами, які застосовуються адміністрацією; отримання відомостей про найбільш типові причини й умови учинення злочинів у місті; розроблення комплексної системи заходів, спрямованої на запобігання злочинності в районі; мобілізація громадськості міста, де знаходиться підприємство, на посилення боротьби зі злочинністю; організація перевірки ефективності роботи правоохоронних органів на окремому об'єкті; перевірка ефективності попереджувальної роботи адміністрації заводу.

Ситуація 10.

З метою розробки кримінологічного прогнозу та планування заходів боротьби із злочинністю на 5 років, відзначені відносно до умов великого міста такі групи факторів, які впливають на злочинність: соціально-демографічні, соціально-економічні, соціально-культурні.

Чи можна вважати цей перелік достатньо повним, якщо ні, то чим він може бути доповнений?

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Підготовка мультимедійних презентацій

Підготувати мультимедійну презентацію на одну із запропонованих нижче тем:

1. Сутність і роль планування в правоохоронних органах .

2. Використання інформаційно-аналітичних матеріалів органів державної влади при здійсненні довгострокових прогнозів.
3. Застосування оперативних прогнозів при розробці заходів запобігання окремих видів кримінальних правопорушень.
4. Принципи планування та вимоги до планів роботи.
5. Організація контролю за виконанням планів та програм запобігання злочинності.
6. Застосування кримінологічних прогнозів злочинності при розробці запобіжних заходів у великих промислових містах.
7. Віктимність та її система.
8. Кількісні та якісні характеристики віктимізації.
9. Сучасний стан та характеристика кримінологічної віктимізації в Україні.
10. Причинність у кримінології.
11. Причинність як взаємодія соціального середовища.
12. Характеристика осіб, які потерпіли від насильницьких кримінальних правопорушень.
13. Обсяг матеріальних збитків, завданих внаслідок вчинення корисливих кримінальних правопорушень.
14. Джерела отримання кримінологічної інформації.
15. Особливості заповнення статистичних обліків.

Загальні методичні рекомендації:

Мультимедійна презентація містить текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, аудіо та відеофрагменти і анімації.

1. При оформленні мультимедійної презентації необхідно дотримуватися єдиного стилю подання інформації.
2. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft PowerPoint будь-якої версії в єдиному стилі.
3. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб, кількість слайдів 10-15.
4. Має бути титульний, інформаційний та підсумковий слайди.
5. Титульний слайд повинен відображати тему презентації і хто її виконав (прізвище, ім'я, навчальна група, курс, факультет).
6. На підсумковому слайді вказується список використаних джерел та стислий висновок роботи.
7. Формат слайдів. Параметри сторінки: - розмір слайдів - екран; орієнтація - альбомна; ширина - 24 см.; висота - 18см.; нумерація слайдів з «1».
8. Формат видачі слайдів - «Презентація на екрані».
9. Оформлення слайдів: шрифти для використання: TimesNewRoman, Arial, ArialNarrow. Не дозволяється змішувати різні типи шрифтів в одній презентації.
10. Написання: звичайний, курсив, напівжирний; колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на обраному полі слайду.
10. У титульному і підсумковому слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.
11. Слайди не переповнювати текстом.
12. Використовувати прості слова та речення.
13. Вимоги до інформації: науковість, логічність, доступність, однозначність, лаконічність, завершеність, достовірність, сучасність, достатність.
14. Недопустимість граматичних та інших помилок.
15. На одному слайді не рекомендується використовувати більш ніж 3 кольори: один для фону (світлий), другий для заголовку, третій для тексту.

16. Таблична інформація вставляється до слайду як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Але не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних.

17. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.

18. Надписи до ілюстрованого матеріалу повинні відповідати його змісту.

19. Файлу мультимедійної презентації надати ім'я та розширення ppt. Наприклад: Петренко А. С- petrenko_as.ppt або as_petrenko.ppt

Примітка: у презентації розміщувати тільки оптимізовані (стислі) високої якості зображення.

5.2. Орієнтовні тестові завдання для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу

Загальні методичні поради:

Тестові завдання виконуються шляхом надання лише однієї правильної відповіді на запропоноване питання. Декілька правильних відповідей на питання не допускається.

1. Метою кримінологічного аналізу злочинності є:

1. координація діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності по горизонталі та вертикалі;
2. доктринальним визначенням стратегії, у тому числі мети, завдань, стратегічних напрямів та результатів запобігання злочинності, а також прийняттям відповідних управлінських рішень (затвердженням планів профілактики злочинності, визначення та нормативне закріплення обов'язків суб'єктів запобіжної діяльності);
3. отримання повної, об'єктивної та достовірної інформації про кількісно-якісні параметри злочинності, її детермінанти та ефективність заходів, спрямованих на її профілактику та протидію;
4. захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для ефективної протидії злочинності.

2. Структурна стадія кримінологічного аналізу злочинності, що полягає у формулюванні положень, що мають кримінологічний зміст, відображують кримінологічне значення розрахованих статистичних показників має назву:

1. моделювання проблеми;
2. системний аналіз;
3. статистичне зведення та групування;
4. наочне представлення показників злочинності;
5. збір первинної кримінологічної інформації;
6. кримінологічна інтерпретація.

3. Не є елементом предмету кримінологічного аналізу злочинності:

1. злочинність, її стан, рівень, структура, динаміка, географія;
2. характеристика окремих видів злочинів;
3. соціальна зумовленість та ефективність санкцій правових норм, що встановлюють відповідальність за злочини;
4. жертви злочинних посягань, їх характеристика за соціально-демографічними та кримінологічними ознаками;
5. причини та умови (фактори) економічного, соціального, демографічного, політико-правового, соціально-психологічного характеру, що зумовлюють вчинення злочинів;
6. ефективність заходів запобігання злочинності.

4. Застосування методу кореляційного або регресного аналізу у кримінологічних дослідженнях має на меті:

1. пізнання об'єкта через створення його образу, в якій він відображується через наявну та отриману завдяки дослідженню інформацію;
2. визначення міри зв'язку між окремими ознаками об'єкта дослідження, чинниками, які його зумовлюють;
3. відображення кримінологічних реалій на підставі теоретичного та прогнозованого уявлення про ознаки об'єкта аналізу, стосовно яких предметної інформації ще немає або не вистачає;
4. для попереднього відбору найбільш значущих факторів (чинників) для кореляційного, детерміністичного аналізу;
5. для дослідження факторів, що не мають кількісного виміру, з метою розподілу респондентів на групи (дисперсії) залежно від відповідей на ті чи інші питання.

5. Аналітично-дослідницька функція кримінологічної інформації реалізується:

1. при здійсненні кримінологічного прогнозування;
2. при використанні кримінологічної інформації для підвищення рівня і забезпечення предметності у сфері кримінологічної освіти, навчання та підвищення кваліфікації кадрів;
3. при розробці організаційно-методичних рекомендацій та визначення тактики безпосередньо у сфері запобігання злочинності;
4. при прийнятті управлінських рішень у сфері запобігання та протидії злочинності, зокрема кримінологічного планування цієї діяльності;
5. при проведенні прикладної аналітичної роботи та наукових досліджень.

6. Конструктивні властивості кримінологічної інформації визначаються:

1. прийняттям на її основі управлінських рішень у сфері запобігання та протидії злочинності, зокрема кримінологічного планування цієї діяльності;
2. її спрямованістю на отримання об'єктивного та істинного знання стосовно об'єкта, який вивчається;
3. наявністю в ній якраз стільки і таких відомостей, які дають можливість отримати правильне уявлення про стан злочинності і пов'язані з нею явища, розібратися у суті проблеми і прийняти раціональне рішення;
4. ступенем деталізації інформації, адекватне відображення її оригіналу;
5. здійсненням на її основі кримінологічного прогнозування, що є проявом прогностичного характеру кримінологічної інформації.

7. Повнота кримінологічної інформації означає:

1. явище, яке вивчається, охарактеризоване з усіх боків у визначених просторово-часових межах;
2. ступінь деталізації інформації, адекватне відображення її оригіналу;
3. об'єктивно вірне відображення того чи іншого явища;
4. інформація має охоплювати елементи предмета дослідження в обсязі не меншому і не більшому, ніж це зумовлено потребами дослідження;
5. безпосереднє відношення до предмета дослідження та його складових.

8. Кримінологічне дослідження відповідає вимогам достовірності при розмірі помилки репрезентативності:

1. не більше ніж питома вага ознаки, що досліджується;
2. 4-5 %;
3. 5-10 %;
4. не менше 5 тис. досліджених одиниць сукупності;
5. 10-20 %.

9. Залежність розміру вибірки від похибки репрезентативності:

1. є прямо пропорційною;
2. є зворотно пропорційною;
3. відсутня;
4. описується експоненціальною функцією;
5. при кількостях одиниць сукупностей більше 300 вони дорівнюють одна одній.

10. До процесуальної кримінологічної інформації не належать:

1. кримінальні справи;
2. матеріали про відмову в порушенні кримінальних справ;
3. адміністративно-правове провадження;
4. справи оперативних перевірок;
5. облікові справи на раніше судимих, осіб, які взяті під адміністративний нагляд.

11. Кримінологічна інформація, що міститься у звіті № 1-АСМ, відноситься до:

1. оперативної;
2. статистичної;
3. допоміжної;
4. організаційно-службової;
5. оперативно-службової;
6. процесуальної.

12. Перетворювальний характер кримінологічної інформації визначається тим, що вона:

1. спрямована передусім на отримання об'єктивного та істинного знання стосовно об'єкта, який вивчається, і не допускає суб'єктивно-тенденційного ставлення до нього;
2. є джерелом та засобом кримінологічної експертизи, передусім проектів актів законодавства та інших нормативно-правових актів;
3. є джерелом і засобом пізнання тенденцій, закономірностей, динаміки проявів соціальної дійсності у вигляді злочинності, процесів зміни останньої та зумовлювальних її чинників з метою протидії цьому соціальному феноменові;
4. засобом пізнання кримінологічної значущості тих чи інших процесів, явищ, подій, відносин, проявів, які становлять об'єкти кримінологічної інформації.

13. Одиницею виміру темпу зростання злочинності є:

1. особи;
2. злочини;
3. особи або злочини;
4. відсотки.

14. Темп приросту (зменшення) злочинності розраховується як:

1. відношення рівня ряду динаміки певного року до рівня ряду динаміки початкового року;
2. відношення рівня ряду динаміки певного року до рівня ряду динаміки початкового або попереднього року, виражене у відсотках;
3. відношення різниці між рівнем ряду динаміки певного року та рівнем ряду динаміки початкового або попереднього року, поділене на рівень ряду динаміки початкового або попереднього років і помножене на 100 відсотків;
4. різниця між рівнем ряду динаміки певного року та рівнем ряду динаміки початкового або попереднього року, отримана шляхом простого віднімання однієї величини від іншої.

15. Питома вага злочинів певного виду є показником:

1. структури злочинності;
2. динаміки злочинності;
3. суспільної небезпечності злочинності;
4. географії злочинності;
5. рівня злочинності.

16. До показників інтенсивності злочинності відносять:

1. індекси латентності злочинів, індекс суспільної небезпечності злочинності, регіональні коефіцієнти злочинності;
2. загальні та спеціальні коефіцієнти злочинності, коефіцієнти злочинної активності населення, коефіцієнт судимості;
3. внутрішню будову злочинності, питому вагу злочинів певного виду, зміни у стані, структурі, характері, географії злочинності, що відбувалися протягом певного періоду;
4. кримінологічна категорія, що знаходить вираз у абсолютних показниках злочинності та розраховується шляхом віднімання індексу суспільної небезпечності злочинності протягом поточного періоду від аналогічного показника іншого періоду.

17. Показник суспільної небезпечності злочинності:

1. розраховується шляхом перетворення ряду злочинів різних складів, які розрізняються за ступенем суспільної небезпечності, до порівняного виду через введення бальної оцінки ступеня суспільної небезпечності злочинів;
2. передбачає комплексну оцінку злочинності протягом певного періоду часу;
3. розраховується як агрегатний індекс, тобто величина, отримана внаслідок введення єдиної одиниці виміру суспільної небезпечності злочинів шляхом визначення питомої ваги кожного виду злочинів різних складів;
4. передбачає оцінку злочинності за ступенем її суспільної небезпечності шляхом розрахунку відсоткового співвідношення певного виду злочинності до її загального показника.

18.Сезонні коливання злочинності – це:

1. стійки зміни (підйоми та зниження) показників стану злочинності, які постійно протягом ряду років відбуваються у певні місяці або квартали внаслідок зміни сезонів;
2. різниця між рівнем ряду динаміки певного року та рівнем ряду динаміки початкового або попереднього року, що відображає періодичність сезонних підйомів та спадів щомісячної кількості злочинів, які реєструються в Україні;

3. різниця між середніми за декілька років рівнями ряду динаміки за кожний місяць або квартал у різних адміністративно-територіальних одиницях.

19. Коефіцієнт сезонності є:

1. абсолютним показником;
2. відносною величиною;
3. середньою величиною;
4. правильні 1 та 2 відповіді.

20. Кількісні параметри сезонних коливань оцінюються за допомогою показників:

1. абсолютного показника сезонності та коефіцієнта сезонності;
2. питомої ваги злочинів певного виду, що мають ознаки сезонності в загальній структурі злочинності;
3. коефіцієнтом сезонності та темпом приросту злочинів певного виду, що мають ознаки сезонності;
4. структурних зрушень, які розраховуються як різниця між середніми за декілька років рівнями ряду динаміки за кожний місяць або квартал.

21. Метод структурного аналізу при дослідженні латентності злочинності полягає у:

1. співставлення даних кримінальної статистики та статистики адміністративних і дисциплінарних правопорушень, цивільно-правових деліктів;
2. встановленні невідповідності у розподілі злочинних посягань у різних адміністративно-територіальних одиницях;
3. встановлення стану зареєстрованої злочинності у регіонах з подібними соціально-економічними умовами;
4. аналізі заяв, скарг, повідомлень про злочини, що надійшли в правоохоронні органи, у засоби масової інформації, інші державні органи, та зіставлення отриманих результатів з даними кримінальної статистики.

22. Порівняння стану злочинності у територіальних одиницях кожного виду доцільно здійснювати за допомогою:

1. спеціальних показників, заснованих на визначенні різниці між середніми за декілька років рівнями ряду динаміки за кожний місяць або квартал та середньомісячним або середньо кварталним рівнем за рік;
2. відносних показників, в яких врахована різниця між територіальними одиницями, тобто коефіцієнти різних видів;
3. показників, що відображають зв'язок між ланцюговими коефіцієнтами зростання (зниження) і базисним коефіцієнтом зростання (зниження) за весь аналізований період у певній територіальній одиниці;
4. середніх показників, що відображають центральні тенденції ряду динаміки злочинів певного виду й усуває річні коливання його рівнів в окремі роки у регіонах з подібними соціально-економічними умовами.

23. Одним із соціологічних методів дослідження особи злочинця є:

1. Інтерполяція;
2. Метод контрольної групи;
3. Зведення та групування відомостей щодо осіб, які вчинили злочини.

24. Графічну інтерпретацію розподілу осіб, які вчинили злочини, за окремими соціально-демографічними або соціально-рольовими ознаками доцільно здійснювати за допомогою:

1. полігону;
2. картограми;
3. секторних і стовпчикових діаграм;
4. кореляційного поля;
5. лінійних графіків і точкових діаграм.

25. Відомості, що відображають заняття засуджених на момент вчинення кримінального правопорушення відносяться до:

1. емоційної сфери осіб, які вчинили злочини;
 2. соціально-демографічних ознак;
 3. ознак, що характеризують ставлення особи до загальноприйнятих цінностей, виконання обов'язків щодо сім'ї, дітей;
 4. соціально-рольових ознак;
- кримінально-правових ознак.

6. Індивідуальні завдання

Підготовка рефератів

Загальні методичні рекомендації:

Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Представляється на папері та електронному носії.

Приблизна тематика рефератів, доповідей (відповідно до структури навчальної дисципліни):

1. Поняття та предмет кримінологічного аналізу злочинності.
2. Види кримінологічного аналізу злочинності.
3. Інформаційна основа кримінологічного аналізу злочинності.
4. Вимоги до проведення кримінологічного аналізу злочинності.
5. Структура злочинності, види злочинів та основні ознаки.
6. Показники структури злочинності та методичні положення щодо її аналізу.
7. Латентна злочинність, поняття, види та фактори, що її обумовлюють.
8. Поняття кримінологічної детермінації. Її вплив на динаміку злочинності.
9. Поняття особи злочинця.
10. Структура особи злочинця.
11. Рівень та коефіцієнт віктимізації.
12. Поняття кримінологічного прогнозування та його значення.
13. Методика розробки прогнозів криміногенної ситуації.
14. Функції планування, прогнозування та контролю.
15. Коефіцієнти правопорушень та їх види.

7. Методи навчання

Під час освітнього процесу використовуються такі методи навчання: словесні, наочні, практичні, інноваційні. Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка, тестовий контроль тощо.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролю, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

8.1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, семінарських та консультаційх, результати самостійної роботи осіб, що навчаються) рекомендується проводити за критеріями:

Завдання, задачі, роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру;
- 60% - завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

8.2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю і вчасно, висновки містять окремі недоліки, судження особи, що навчається не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте висновки містять окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні методи контролю:

- 1) метод усного контролю;
- 2) метод письмового контролю;
- 3) метод тестового контролю;
- 4) метод програмованого контролю.

Для перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні форми контролю:

- 1) **Поточний контроль успішності** – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та

відповідно до силабусу. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувачів щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

2) **Підсумковий контроль** – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку. Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

8.3. Рейтингова система оцінювання результатів навчання

8.3.1. Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності здобувачів

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Розподіл балів, з яких формується рейтинг компетентності здобувача, відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

8.3.2. Рейтинг компетентності здобувачів з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою.

Якщо здобувач виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності здобувача з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів¹.

Якщо сумарний рейтинг компетентності здобувача складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

8.3.2.1. Рейтинг з навчальної роботи здобувача

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, семінарські та практичні заняття) і *самостійної роботи*.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5 (табл. 1).

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Таблиця 1

Мах 60%											Мах 40%	Мах 100%	
Т	Т	е	Т	Т							Самостійна робота	Залік	
е	е	м	м	м									
а	а	а	а	а									
1.	2.	3.	4.	5.									

¹Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума 55+35+20=110, *загальний рейтинг компетентності здобувача вищої освіти* - 100 балів.

5	5	5	5	5								5	40	100
---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	---	----	-----

Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача

Бали	Критерій оцінювання компетентності
2 ²	Незадовільний рівень компетентності. У здобувача відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється відповідати на запитання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Достатній рівень компетентності. Здобувач має базові знання з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.
4	Добрий рівень компетентності. Здобувач має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямах впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Відмінний рівень компетентності. Здобувач має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад

²Здобувачу слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.

Рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість відповідей здобувача з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)³. При визначенні середнього балу здобувача необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отримані здобувачем не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5 здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни з яких не має відповідних балів.

8.3.2.2. Рейтинг з підсумкового контролю здобувачів

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль із навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право», що забезпечуються кафедрою передбачений у формі заліку (для денної та заочної форм навчання).

Підсумковий контроль із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються здобувачу. Максимальна кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 40 балів.

Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість здобувачів у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни⁴.

Оцінювання компетентності здобувача під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁵.

³Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості здобувач має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті здобувач був відсутній з поважної причини, отримав «Н», яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+2+4+3+4):5=3,2$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача буде $3,2 \times 12 = 38,4 \approx 38$.

⁴Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

⁵Наприклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четвєрте 2 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання заліку буде $((3+4+5+2):4) \times 8 = 28$. Або інший приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його

8.3.3. Рейтинг наукової роботи здобувача

За результатами семестрової наукової роботи здобувача його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу здобувачів нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень здобувача

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт здобувачів (здобувачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці здобувачських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

8.4. Фіксація результатів компетентності здобувача

Для занесення результатів компетентності здобувача у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача використовується таблиця співвідношення між рейтингом здобувача та ECTS оцінками (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	A	відмінне виконання
85-89	зараховано	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	зараховано	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям

загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання заліку буде $((3+4+5)\div 3)\times 8 = 32$. Або ще приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання заліку буде $((4+5)\div 2)\times 8 = 36$.

35-59	не зараховано	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна

9.1. Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка.

9.2. Під час проведення занять в змішаний (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:

доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет.

9.3 Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (on-line) за вибором викладача використовується:

програмне забезпечення через мережу Інтернет.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік контрольних питань формується відповідно до структури програми навчальної дисципліни і містить наступні питання:

16. Предмет кримінологічного аналізу злочинності.
17. Види кримінологічного аналізу злочинності за територією та періодом часу.
18. Об'єкти кримінологічного аналізу злочинності.
19. Інформаційна основа кримінологічного аналізу злочинності.
20. Програма кримінологічного аналізу злочинності, її структура та зміст.
21. Цілі кримінологічного аналізу злочинності
22. Вимоги до проведення кримінологічного аналізу злочинності
23. Форми державної статистичної звітності.
24. Державні статистичні звіти про злочинність та діяльність по боротьбі з нею в зарубіжних країнах.
25. Загальні методичні положення щодо здійснення кримінологічного аналізу злочинності
26. Зміст основних ознак та показників, методи розрахунку злочинності в Україні.
27. Структура злочинності, види злочинів та основні ознаки.
28. Показники структури злочинності та методичні положення щодо її аналізу.
29. Індекс суспільної небезпеки злочинності.
30. Аналіз параметрів сезонних коливань злочинів.
31. Визначте коефіцієнт збитковості злочинності.
32. Методи розрахунку показника суспільної небезпечності злочинності.
33. Причинна залежності злочинності від макропроцесів, що відбуваються в суспільстві.
34. Латентна злочинність, поняття, види та фактори, що її обумовлюють.
35. Методика обчислення латентної злочинності.
36. Показники латентності злочинності.
37. Види злочинів за спрямованістю.
38. Види злочинів за ступенем тяжкості.
39. Види злочинів за характером (змістом) злочинного діяння.
40. Види злочинів за місцем вчинення.
41. Кримінологічний аналіз злочинів за часом вчинення.

42. Кримінологічний аналіз злочинів за складом.
43. Використання кореляційного методу при кримінологічному аналізі злочинності.
44. Поняття кримінологічної детермінації. Її вплив на динаміку злочинності.
45. Фактори, які враховують при аналізі злочинності.
46. Статистичні методи для визначення факторів злочинності.
47. Застосування методів факторного аналізу, багатовимірне шкалювання, кластерного аналізу при дослідженні детермінант злочинності.
48. Поняття особи злочинця.
49. Структура особи злочинця.
50. Критерії класифікації злочинців.
51. Механізм індивідуальної злочинної поведінки.
52. Механізм злочинної необережності.
53. Застосування аналізу при дослідженні поведінки жертв злочинів.
54. Співвідношення понять «жертва» та «потерпілий».
55. Типи жертв злочину.
56. Рівень та коефіцієнт віктимізації.
57. Структура віктимізації
58. Поняття кримінологічного прогнозування та його значення.
59. Прогнозування криміногенної ситуації.
60. Джерела інформації, необхідної для кримінологічного прогнозування.
61. Правила побудови графіків та діаграм в MS Excel. Використання лінії Тренду при прогнозуванні злочинності.
62. Поняття екстраполяції та апроксимації: їх застосування в практичній діяльності органів внутрішніх справ.
63. Поняття інтерполяції – її застосування в практичній діяльності органів внутрішніх справ.
64. Класифікація видів кримінологічного прогнозу.
65. Поняття методу експертних оцінок, його застосування при здійсненні кримінологічного аналізу злочинності.
66. Методика розробки прогнозів криміногенної ситуації.
67. Методи кримінологічного прогнозування.
68. Планування запобігання злочинності.
69. Види планів запобігання злочинності.
70. Основні розділи плану запобігання злочинності.
71. Функції планування, прогнозування та контролю.
72. Поняття абсолютних величин і узагальнюючих показників.
73. Види відносних показників.
74. Середні величини у статистиці.
75. Спроби розрахунку показників варіацій.
76. Загальне поняття індексів.
77. Статистичний аналіз - основа вивчення злочинності.
78. Аналіз і оцінка даних про судимість та міри покарання.
79. Аналіз і оцінка діяльності судів і органів юстиції.
80. Особливості аналізу злочинності.
81. Методи перевірки матеріалів первинного обліку.
82. Метод динамічних рядів та його види.
83. Метод варіаційних рядів та його види.
84. Показники, що відображають структуру злочинності та методи їх розрахунку.
85. Графічне зображення показників статистики.
86. Аналіз структури і динаміки злочинності в Україні.
87. Коефіцієнти правопорушень та їх види.
88. Питома вага правопорушень та норма її обчислення.

89. Поняття одиниці спостереження.
90. Поняття одиниці сукупності та одиниці виміру.
91. Види відносних величин.
92. Показники структури злочинності та їх види.
93. Загальний та спеціальний коефіцієнти правопорушень.
94. Коефіцієнт злочинності.
95. Коефіцієнт злочинної активності.
96. Стовпчикові, секторні, лінійні діаграми, їх призначення.
97. Картограми, правила їх побудови.
98. Відносини інтенсивності.
99. Відносини розподілу.
100. Відносини координації.
101. Відносини порівняння.
102. Коефіцієнт ураженості злочинністю різних груп населення.
103. Відносини, що характеризують динаміку.
104. Ланцюговий спосіб обчислення динаміки.
105. Обчислення показників динаміки із застосуванням нерухомої бази.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. В. В. Сокурєнка [В. В. Сокурєнка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.
2. Бєсчасний В.М. Прогноз криміногенної ситуації в Україні в середньостроковій перспективі. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2017. № 1. С. 193–202.
3. Бабєнко А. М. Кримінологічне прогнозування як основа для планування запобігання злочинності в регіонах. Право та державне управління. 2014. № 3. С. 60-63.
4. Василєвич В. В. Теоретичні проблеми кримінологічного прогнозування. Науково-інформаційний вісник. 2012. № 5. С. 118-123.
5. Василєвич В. В. Методи прогнозування злочинності в установах виконання покарань. Питання боротьби зі злочинністю. 2013. Вип. 25. С. 57-66.
6. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: Навчальний посібник. [Константінов С. Ф., Братєль С. Г., Куліков В. А. та ін.] – К.: Видавництво «Освіта України». – Київ. – 2017. – 246 с.
7. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: навч. посібник // Константінов С. Ф., Братєль С. Г., Басс В. О. та ін.; МВС України, НАВС - Київ: ЦУЛ, - 2017 р. – 333с.
8. Аналіз та прогноз злочинності: конспект лекцій. Київ: НАВС, 2015.
9. Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне прогнозування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні / за заг. ред. В. В. Голіни. Х. : Право, 2012. 304 с.
10. Бєсчасний В. М. Кримінологічне забезпечення протидії злочинності в Україні : монографія. Харків, 2017. 360 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України 1996 року - zakon.rada.gov.ua.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 1.09.2001 року. // <http://zakon.rada.gov.ua/>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90-91).
5. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 15.11.2017 року № 794-VII- <http://zakon4.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про запобігання корупції» (від 14.10.2014 року 1700-VII). - <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР - zakon.rada.gov.ua.
8. Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» - zakon.rada.gov.ua.
9. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 року № 1835-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 40. – Ст. 338.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» - <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Наказ МВС України від 28.07.2017 року № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» - zakon.rada.gov.ua.
12. Наказ МВС України від 06.11.2015 року № 1377 « Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» - zakon.rada.gov.ua.
13. Наказ МВС України від 06.07.2017 року № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» - zakon.rada.gov.ua.
14. Наказ МВС України від 07.07.2017 року № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» - zakon.rada.gov.ua.
15. Наказ МВС від 15.09.2014 № 948 року «Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону» - zakon.rada.gov.ua.
16. Наказ МВС від 27.04.2009 № 183 «Про затвердження Інструкції про порядок придбання, видачі та зберігання спеціальних засобів членів громадських формувань з охорони громадського порядку» - zakon.rada.gov.ua.
17. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>
18. Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції : наказ МВС України від 29.03.2016 № 223.
19. Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю: наказ МВС України від 08.06.2017 № 480.
20. Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : наказ Мініюсту, Мінсоцполітики, МОНМС, МОЗ, МВС України від 28.03.2012 р. № 478/5/180/375/212/258.
21. Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення: наказ Мінсоцполітики, МВС, МОН, МОЗ України від 19.08.2014 № 564/836/945/577.

22. Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 № 234.

23. Про затвердження Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: наказ Міністерства соціальної політики України від 11.12.2018 № 1852.

Додаткова

1. Методика кримінологічного аналізу злочинності в Україні / О. М. Джужа, О. Г. Кулик, В. В. Василевич та ін; за заг. ред. О. М. Джужі. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006.

2. Кушнір К.Ю., Сукмановська Л.М. Спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 1. С. 136–140.

3. Кримінологічна віктимологія: Навчальний посібник / Моїсєєв Є.М., Джужа О.М., Василевич В.В. та ін.; За заг. ред. проф. О.М. Джужі: - К.: Атака, 2006. – 352 с.

4. Профілактика злочинів: Підручник / О.М.Джужа, В.В.Василевич, О.Ф.Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М.Джужі. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.

5. Фатхутдінов В. Г. Адміністративно-правове забезпечення громадської безпеки України: дис. на здобут. наук. ступ. докт. юрид. наук: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" // Фатхутдінов В.Г.; МВС Укаїни; НАВС - Київ: - 2017 р. 440 с.

6. Кримінологічна віктимологія: Навчальний посібник / Моїсєєв Є.М., Джужа О.М., Василевич В.В. та ін.; За заг. ред. проф. О.М. Джужі: - К.: Атака, 2006. – 352 с.

7. Профілактика злочинів: Підручник / О.М.Джужа, В.В.Василевич, О.Ф.Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М.Джужі. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> - Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://ww.ccu.gov.ua\uk\index> - Конституційний суд України
8. <http://www.scourt.gov.ua> - інформаційний сервер Верховного Суду України
9. <http://reyestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
10. <http://court.gov.ua/sudy/> - Судова влада України
11. <http://www.vru.gov.ua/> - Вища рада юстиції
12. <http://vkksu.gov.ua/> - Вища кваліфікаційна комісія суддів України
13. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
14. <http://www.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім.

Тараса Шевченка

15. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"

16. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал

17. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України

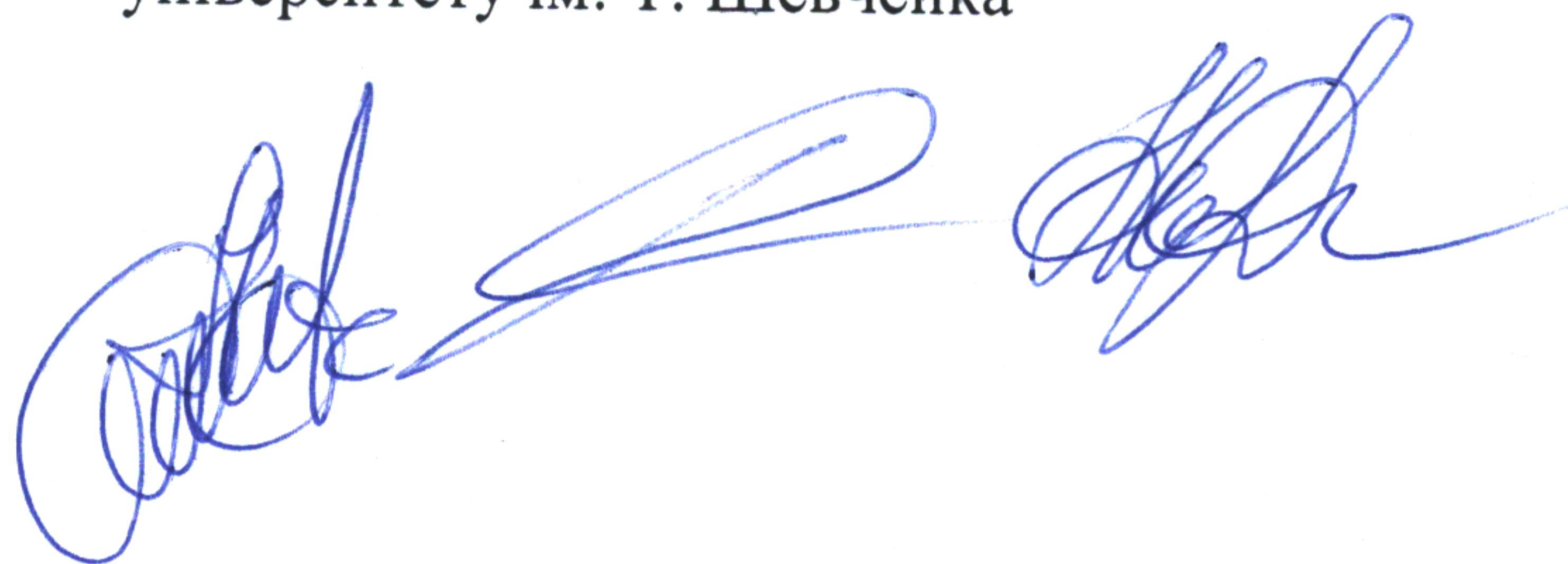
18. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України

19. <http://ukr-pravo.at.ua/> - Правовий портал

20. <http://www.nbuv.gov.ua/nyub/journals.html>. - Наукова юридична періодика України

21. http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html - Юридичні інформаційні ресурси

22. <http://jurconsult.net.ua/> - Всеукраїнський юридичний портал
23. <http://law.univ.kiev.ua/> - Сайт юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка

Three handwritten signatures in blue ink, arranged horizontally. The first signature on the left is a cursive 'M'. The middle signature is a long, sweeping horizontal stroke. The signature on the right is a cursive 'H'.